

La guardiana de records de Kíiv

Erin Litteken
La guardiana
de records
de Kíiv

Traducció de Lola Fígols

Navoia

Primera edició

Juliol de 2022

Publicat a Barcelona per Editorial Navona SLU

Navona Editorial és una marca registrada d'Editorial Navona SLU
Aribau 153, 08036 Barcelona
navonaed.com

Direcció editorial Ernest Folch

Edició Xènia Pérez

Disseny gràfic Alex Velasco i Gerard Joan

Maquetació i correcció Moelmo

Paper tripa Oria Ivory

Tipografies Heldane i Studio Feixen Sans

Imatge de coberta Borís Kustódiev

Distribució a Espanya UDL Libros

ISBN 978-84-19311-08-5

Dipòsit legal B 8241-2022

Impressió Romanyà-Valls, Capellades

Imprès a Espanya

Títol original *The Memory Keeper of Kyiv*

© Erin Litteken, 2022

Drets de traducció pactats amb Taryn Fagerness Agency i Sandra Bruna
Agència Literaria SL

Tots els drets reservats

© d'aquesta edició: Editorial Navona SLU, 2022

© de la traducció: Lola Fígols, 2022

Navona dona suport al copyright i a la propietat intel·lectual. El copyright estimula la creativitat, produeix noves veus i crea una cultura dinàmica. Gràcies per confiar en Navona, comprar una edició legal i autoritzada i respectar les lleis del copyright, evitant reproduir, escanejar o distribuir parcialment o totalment qualsevol part d'aquest llibre sense el permís dels titulars. Amb la compra d'aquest llibre, ajudeu els autors i Navona a continuar publicant.

*Per al poble d'Ucraïna. La vostra força i resiliència
van ser, i segueixen sent, inspiradores.*

Índex

1. Cassie	13
2. Katya	25
3. Cassie	39
4. Katya	45
5. Cassie	59
6. Katya	71
7. Cassie	81
8. Katya	87
9. Cassie	109
10. Katya	119
11. Cassie	139
12. Katya	157
13. Cassie	169
14. Katya	185
15. Cassie	201
16. Katya	213
17. Cassie	229
18. Katya	241

19. Cassie	249
20. Katya	263
21. Cassie	285
22. Katya	295
23. Cassie	321
24. Katya	335
25. Cassie	351
26. Katya	363
27. Cassie	369
28. Katya	379
29. Cassie	391
30. Katya	399
31. Cassie	417
32. Katya	425
33. Cassie	435
34. Katya	439
35. Cassie	445
36. Katya	455
Epíleg. Cassie	457
<i>Nota de l'autora</i>	461
<i>Agraïments</i>	467

*Si un home mor de gana, és una tragèdia.
Si en moren un milió, és estadística.*

JOSIF STALIN

Estimats lectors,

La idea per a aquesta història va arrelar dins meu abans i tot de la invasió russa de Crimea l'any 2014. Ara, redacto aquestes línies mentre de fons apareixen les notícies de l'atac brutal de Rússia a Ucraïna —a les seves ciutats, als seus civils, al seu futur. Mai no hauria imaginat que la publicació de la meva novel·la sobre una agressió passada al poble ucraïnès coincidiria amb una tragèdia paral·lela en tants aspectes.

Els ucraïnesos d'avui estan lluitant pel seu país amb una força i tenacitat que han captivat el món, però no es pot negar que la història s'està repetint. És una realitat espantosa i hem d'aspirar a fer-ho millor.

Com a neta d'un refugiat ucraïnès de la Segona Guerra Mundial, el patetisme d'aquesta guerra em resulta devastador. Tot i que no podem canviar la història, sí que en podem aprendre i fer alguna cosa per ajudar els ucraïnesos d'avui.

El meu cor està amb els ucraïnesos valents que defensen el seu país, la seva cultura i les seves vides, ara i sempre. Slava Ukrayini!

1. Cassie

WISCONSIN, MAIG DE 2004

Tot i la resistència dels seus músculs facials, la Cassie es va obligar a fer un gran somriure quan la seva filla va entrar a la cuina. Tenia l'esperança que si somreia prou, durant prou estona, la Birdie respondria, però la nena va mirar-la amb ulls inexpressius.

La Cassie es va aguantar les ganes de donar-se un cop de cap a la paret.

Els grans ulls blaus de la Birdie contrastaven fortament amb els cabells foscos i despentinats. El pijama rosa de princesa que tant havia volgut quan havia fet quatre anys ara li arribava fins a la meitat dels panxells i els avantbraços. Se li havia encongit. O ella havia crescut. Potser les dues coses. Últimament, la Cassie no era gaire bona observadora.

En Harvey es va deixar caure als peus de la Birdie, donant cops de cua a terra mentre el pelatge marró i grenyut abrigava els turmells descoberts de la nena.

El gos cuida millor la Birdie que no pas jo. La Cassie va passar-se les mans per la cara i va reprendre la seva rutina habitual de forçar xerrameca sense sentit. No podia suportar el silenci. Li deixava massa temps per recordar.

—Bon dia! Has dormit bé? Què vols, per esmorzar? Hi ha

farinetes de civada, ous o, si vols, et puc preparar una mica de quinoa amb fruita i mel.

Hi havia moltes coses que la Cassie feia malament com a mare, però ningú no podia dir que no alimentés bé la Birdie. El rebost era ple d'aliments orgànics comprats a l'engròs i el bol de fruita del marbre de la cuina sempre contenia unes quantes opcions diferents. A la Cassie li era igual saltar-se el sopar o menjar galetes salades per esmorzar, però volia assegurar-se tant si com no que la Birdie rebés tots els nutrients que necessitava, encara que la roba no li anés bé o que no tornés a parlar mai més.

La Birdie va assenyalar l'ouera que la Cassie havia tret de la nevera i la paella que hi havia a l'escorreplats de la pica. La Cassie va agafar les dues coses i les va dur cap als fogons mentre la Birdie treia una espàtula i el platet de la mantega.

—Un ou o dos, avui? —va preguntar la Cassie. Feia preguntes com aquesta contínuament, intentant parar una trampa a la Birdie i que respongués sense pensar-hi. No funcionava mai. Feia catorze mesos, una setmana i tres dies que la Birdie no parlava. Avui no tenia per què ser diferent.

La Birdie va obrir l'ouera, va treure'n un ou amb cada mà i els va passar a la Cassie.

—Molt bé, doncs. Dos ous. Et vas torrant el pa?

La Birdie va moure's silenciosament cap a la torradora i hi va ficar una llesca de pa de llavors germinades.

La Cassie va donar un cop d'ull a la casa desordenada mentre els dos ous esquitxaven i espetegaven a la paella. Hi havia una pila de correu tan alta que perillava que es tombés, les boles de pèl de gos creixien a un ritme alarmant a les cantonades i el cubell d'escombraries, que necessitava urgentment

que algú el buidés, no donava exactament la impressió d'una llar feliç. Un any i mig abans hauria preferit aparèixer morta abans que viure en una casa així de desendreçada.

El seu ordinador portàtil treia el cap per sota una pila de diaris. La Cassie va fer una ganyota de dolor en veure'l tan abandonat, però des d'aquella nit que no s'havia vist capaç d'escriure res. Hi va llençar un drap de cuina a sobre per no haver de seguir veient un exemple més del seu fracàs, llavors va transferir els ous en un plat rosa de plàstic i els va col·locar davant de la Birdie, a la taula. Mentre la seva nena començava a menjar, la Cassie va observar com els rovells de color groc fosc amaraven la torrada que havia fet la Birdie i va sospirar. Un dia més, exactament igual que ahir i que abans d'ahir. Sense avançar mai, sense guarir mai, sense que la vida seguís mai endavant. Havia de posar-hi remei, pel bé de la Birdie, però no tenia ni idea de per on començar.

Va sonar el timbre i la Cassie es va quedar glaçada. Fins i tot ara, després de tant temps, el so del timbre encara l'aterria. Va tancar-se la bata espellifada i la va lligar fort mentre anava cap a la porta. El seu psiquiatre diria que feia servir la bata de mecanisme de defensa, en un intent de bloquejar el que fos que hi havia a la porta i que volia entrar dins. La Cassie diria que no volia que els convidats veiessin aquell pijama vell i atroïnat. Potser per això havia deixat de concertar visites amb aquell psiquiatre.

Va obrir la porta i la seva mare, pàl·lida i sense arreglar, va aconseguir fer un mig somriure abans d'ofegar un sanglot i llançar els braços al voltant de la Cassie.

—Ai, Cass. T'ho havia de venir a dir en persona; no volia que haguessis de conduir fins allà tu mateixa quan ho sabessis.

La Cassie va posar-se tensa entre els braços de la seva mare i se'n va separar.

—Dir-me què?

—No s'ha mort ningú —va dir ella—. No és res tan greu.

—Mare, de què parles?

—És la Bobby.

—La Bobby? —la Cassie va imaginar-se la seva àvia arrugada de noranta-dos anys, a qui temps enrere havien batejat com a Bobby quan la petita Cassie havia estat incapaç de pronunciar bé la paraula ucraïnesa per dir iaia, *babusya*, i s'havia negat a usar la forma afectuosa tradicional, *baba*.

—Hi ha hagut un accident.

El cor de la Cassie va fer un bot. Potser dos. Va agafar aire amb dificultat i va intentar que no l'envaís el pànic, però aquelles paraules eren les mateixes que havia sentit l'any anterior, just abans que la seva vida s'esfondrés.

La Cassie va deixar que la seva mare la conduís fins a una de les cadires de la taula. L'Anna es va inclinar i va fer un petó al cap de la Birdie.

—Hola, reina meva.

La Birdie va fer un somriure a la seva àvia mentre sucava la torrada al rovell d'ou que havia quedat al plat.

—Va passar divendres però no volia amoïnar-te fins que no tingués més informació. —L'Anna es va asseure al costat de la Birdie.

La Cassie va comptar mentalment els dies.

—Mama, d'això fa dos dies! Fa dos dies que la Bobby no està bé i no em podies trucar?

—Com ja t'he dit, volia parlar amb tu en persona. Quan vaig saber que no estava en perill de mort, vaig decidir que

seria millor venir fins aquí amb cotxe i explicar-t'ho. No he pogut deixar-la sola fins avui.

—Explica-m'ho tot ara mateix —va ordenar-li la Cassie amb la veu tremolant.

L'Anna va donar un cop d'ull a la Birdie i li va posar la mà a l'espatlla.

—Birdie, l'àvia i la mama han de parlar. Vols anar a mirar dibuixos?

La Birdie va recollir el plat i el va deixar a la pica, llavors va passar pel costat de les piles de correu i diaris cap a la sala d'estar. Quan el so dels dibuixos va omplir la sala, la Cassie es va girar cap a la seva mare, expectant.

—La setmana passada va sortir a fer una de les seves passejades —va dir l'Anna—. Va anar un tros més enllà de fins on va normalment i no sé si és que es va desorientar o què va passar, però un cotxe va xocar amb ella quan creuava un carrer molt transitat.

La Cassie es va incorporar de cop.

—La va atropellar un cotxe? M'ho dius de broma?

L'Anna va alçar la mà.

—Està bé. Només té un traumatisme lleu i uns quants punts. Cap os trencat. És increïble que en sortís així d'il·lesa.

—On és ara? És a casa, ja?

—No, i per això soc aquí. En principi li donen l'alta aquesta tarda, però necessita companyia. Algú que estigui amb ella i que l'ajudi amb les seves coses.

La Cassie va assentir.

—Vols que vingui aquí? Que s'estigui amb mi?

L'Anna va donar un cop d'ull a la cuina amb expressió escèptica.

—No crec que aquest sigui el millor lloc per a ella. No té els doctors a prop; no coneix res, aquí. Mira, el que jo pensava és que aquesta és una oportunitat perquè puguis fer un canvi. Deixar enrere aquesta ciutat, aquest edifici, aquests records, i tornar a casa.

La Cassie va riure i fins i tot ella va sorprendre's de l'amar-gura que va ressonar per la sala.

—Et penses que puc deixar enrere els meus records així com així? Et penses que puc tancar aquesta porta i que sigui com si en Henry no hagués existit mai?

—No, reina, és clar que no volia dir això. —L'Anna va posar la mà a la galta de la Cassie—. No l'oblidaràs mai, en Henry. Però pensava que potser era hora de tornar a començar, en un lloc nou, on els records no siguin tan aclaparadors. I com que no podem deixar la Bobby sola, m'ha semblat que seria l'oportunitat perfecta perquè anessim a passar un temps amb ella. Deixar-ho tot tancat i marxar.

—Vols que marxi, així com així? Que deixi la vida? Que deixi casa meva? —La Cassie va desfer-se de la carícia de la seva mare mentre aquell dolor somort que sempre precedia el plor li bategava coll avall.

—Cassie, siguem realistes. —L'Anna va agafar amb força la mà de la Cassie i la va mirar fixament. Semblava que s'havien acabat les delicadeses—. Vull que em miris els ulls i em diguis que ets feliç, aquí, ara mateix. Digue'm que estàs construint una llar segura i acollidora per a la Birdie. Digue'm que tens vida fora d'aquest desori!

La Cassie va quedar bocabadada per la sorpresa. Normalment la seva mare amagava aquest cantó tan bèstia de la seva personalitat sota una capa de suggeriments poc subtils i bro-

mes passivoagressives. Aquell atac era completament diferent de la seva manera habitual d'actuar.

—Ja no sé què fer-ne, de vosaltres dues, si vols que et digui la veritat —va continuar—. La Bobby és tossuda. Es nega fins i tot a considerar l'opció de residències assistides, del tipus que siguin. I tu? Em passo hores i hores sense poder dormir, preocupadíssima per com deus estar-ho suportant tot plegat, aquí baix. Quan una dona perd el seu marit, en les circumstàncies que siguin, necessita tenir la família a prop per poder-se guarir. Et vull ajudar però mai no em deixes i ara ha aparegut l'oportunitat perfecta perquè tu i la Bobby us ajudeu mútuament, i vull que surti bé.

—Vaja, que vols guardar els teus dos problemes al mateix lloc per no haver-t'hi de preocupar tant. És per això que has vingut aquí, en realitat, oi? —La Cassie va alçar-se tant ràpid que la cadira va caure amb estrèpit darrere seu. Estava sent injusta amb la seva mare, però no ho podia evitar. Últimament, les seves emocions oscil·laven entre l'apatia i la ràbia i no deixaven lloc per a res més—. He de sortir perquè em toqui l'aire i en Harvey necessita que el treguin a passejar. Segur que la Birdie estarà encantada de passar una estona amb tu mentre no hi soc.

Va dirigir-se cap a la porta del darrere trepitjant fort i, tot i que feia un temps de primavera agradable, va posar-se l'abric llarg d'hivern que li tapava la bata d'estar per casa que encara duia posada. Va empènyer els peus dins les botes, va agafar la corretja d'en Harvey i va tancar d'un cop la porta darrere seu.

En Harvey, sense adonar-se de l'empipada de la Cassie, saltava i bordava amb entusiasme mentre ella li lligava la cor-

retja al collar i sortia del pati. Va intentar airejar la ment mentre en Harvey ensumava els arbres de davant la casa.

La seva mare no deia res que no fos veritat. Allà, els records l'envoltaven. Al principi, després de l'accident, casa seva l'embolcallava, era un lloc segur i reconfortant. Últimament, però, un sentiment opressiu, claustrofòbic, havia eclipsat aquell confort. Al cap i a la fi, allò no era realment casa seva; només hi havien viscut durant sis mesos abans de l'accident. L'empresa on treballava en Henry l'havia traslladat temporalment a Madison, Wisconsin, i com que en teoria només hi serien un any, havien llogat la primera casa que havien trobat amb un pati tancat per en Harvey. Aquell trasllat anava acompanyat d'una bonificació enorme i havien pensat que, al cap de l'any, tornarien a Illinois i s'hi comprarien una casa.

Havien passat hores i hores somiant en aquella casa. Ella volia una granja antiga amb terres, un graner i arbres fruiters. En Henry volia una caseta rústica amb un estable amb columnes i un bosquet. Però l'accident va canviar-ho tot. Per sort, el propietari havia estat compassiu i li havia permès allargar el contracte mes a mes, un cop va haver rescindit el contracte anual original.

Va arribar a la cantonada de davant de casa seva i va quedar-se mirant aquella casa de maons d'un sol pis.

No era res de l'altre món, estava massa a prop de la calçada i no tenia l'encant de les altres cases del voltant. No s'hi havia quedat perquè li agradés la casa o perquè aquí se sentís més a prop d'en Henry. S'hi havia quedat perquè era més fàcil mantenir l'*statu quo* i seguir traçant els passos d'una existència bàsica. Despertar-se, menjar, cuidar la Birdie, dormir, tornar a començar.

En Harvey va estirar la corretja, amb ganes de tornar a dins. La Cassie va veure la Birdie traient el cap per la finestra de la seva habitació. La nena va saludar-la enèrgicament amb la mà i va tornar cap dins; era la màxima expressió que la Cassie havia vist sortir d'ella els últims mesos.

Quantes vegades havia pensat en la Birdie mentre lluitava dia a dia? Quantes de les seves decisions havien estat basades en el que la Birdie necessitava per créixer sana, en comptes del que ella, la Cassie, necessitava per sobreviure? A la Cassie no li agradaven les respostes a aquestes preguntes, així que normalment evitava fer-se-les. La seva mare li havia tirat tot per terra.

Va arrossegar-se cap a dins de casa; la seva mare encara seia al mateix lloc a la taula de la cuina. Quan la Cassie va entrar, va girar-se cap a ella i va alçar les mans.

—Reina, et juro que no he dit ni una paraula a la Birdie, però de seguida que has sortit se n'ha anat corrents a la seva habitació.

La Cassie va deslligar en Harvey i va penjar l'abric.

—No passa res. Li agrada jugar allà.

—No està jugant, Cassie. Està fent les maletes. Ens deu haver sentit parlar.

—Que t'ha... —La veu de la Cassie es va anar apagant, sense atrevir-se a fer la pregunta.

—No, no m'ha dit res —va dir l'Anna amb una mirada compassiva.

És clar que no havia dit res. El silenci de la Birdie era un altre exemple brillant del fracàs de la Cassie com a mare a l'hora d'ajudar la seva filla a fer front a l'accident i a la pèrdua del seu pare. Es va enfonsar a la cadira davant de l'Anna, derrotada.

—Quin pla tens?

L'Anna va posar les mans de la Cassie entre les seves.

—Vull ajudar-te a fer les maletes i que marxem. Tallar-ho en sec, que no tinguis temps de canviar d'idea. T'ajudaré amb tot. Et prometo que no estaria fent això si no pensés que és el millor per a tu. Ja saps que fa mesos que intento que tornis a casa.

—I ara tens l'excusa perfecta —va concloure la Cassie en lloc seu.

—Ara la teva Bobby et necessita —va dir l'Anna—. I crec que tu també la necessites a ella. Comença a recollir les coses bàsiques, va. La roba, el necessari i qualsevol cosa de menjar que es pugui fer malbé. Ja tornarem un dia quan et sentis preparada per agafar les coses d'en Henry.

—Això ja ho vaig fer —va dir la Cassie—. El mes passat, la mare d'en Henry va venir i em va ajudar a destriar la seva roba.

—Ah, bé, una cosa menys, doncs. —La veu de l'Anna va pujar una octava.

Dins la Cassie va créixer aquell sentiment de culpa tan familiar.

—Em sap greu, mare. Ja sé que t'havies ofert a ajudar-me. Llavors no estava preparada. Però va arribar un moment que no podia respirar amb tot allò sobre meu. Ho havia de treure d'aquí, i aquest moment va arribar just quan la Dottie era de visita.

L'Anna va prémer els llavis i va envoltar la Cassie en una abraçada.

—Ai, la meva nena.

La Cassie va tornar l'abraçada a la seva mare i s'hi va fon-

dre, ben bé com feia quan era petita. Unes punxades inesperades d'alleujament van fer-li pessigolles al cap i va sospirar.

—D'acord, mama. Tornaré a casa.

L'Anna va separar-se d'ella i li va adreçar un somriure tremolós.

—Serà el millor per a tothom. Ja ho veuràs —va dubtar abans de continuar—. La veritat és que estic preocupada per la Bobby. Fins i tot abans de l'accident estava... diferent. Ja saps com és. Sempre amunt i avall, sempre treballant. Però ara me la trobo asseguda a taula, amb la mirada perduda com si fos en un altre lloc, parlant sola en ucraïnès.

—Què diu?

—No ho sé —va respondre l'Anna—. Normalment no em parla quan està així. És com si estigués tan concentrada en els seus records que no s'adona del que passa al seu voltant. L'altre dia li vaig preguntar en què pensava i, quan finalment va respondre, l'únic que va dir va ser «gira-sols».

—Potser està pensant què vol plantar als parterres.

—No. —L'Anna va tamborinejar amb els dits sobre la taula—. No ha plantat mai gira-sols. Sempre m'ha dit que la posaven massa trista.